

Praktinė priemonė globėjams

Tarptautinės apsaugos įvadas

Praktinė priemonė globėjams

Tarptautinės apsaugos įvadas

2023 m. spalio mėn.

2022 m. sausio 19 d. Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO) tapo Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA). Visos nuorodos į EASO, EASO leidinius ir įstaigas turėtų būti suprantamos kaip nuorodos į EUAA.

Rankraštis parengtas 2023 m. rugsėjo mėn.

Nei Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA) ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), nei joks EUAA ar FRA vardu veikiantis asmuo nėra atsakingas už toliau pateikiamos informacijos naudojimą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025 m.

PDF ISBN 978-92-9410-376-5 doi:10.2847/032 BZ-03-23-276-LT-N

© Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA), 2025

Viršelio nuotrauka: Photographee.eu © „AdobeStock“, 2025

Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį. Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso EUAA ar FRA, gali reikėti gauti tiesioginį atitinkamų teisių turėtojų leidimą.

Apie šį leidinių rinkinį

Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA) ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA) suvienijo jėgas ir parengė praktinių priemonių rinkinį, skirtą nelydimų vaikų, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, globėjams. Šio rinkinio paskirtis – padėti globėjams atlikti kasdienės užduoties ir pareigas prieglobsčio procedūros metu, įskaitant procedūrą pagal Reglamentą (ES) Nr. 604/2013 (reglamentas „Dublinas III“) ⁽¹⁾ ir laikinąją apsaugą. Praktinių priemonių rinkinyje aptariamos šios temos:

- laikinoji apsauga;
- tarptautinės apsaugos įvadas;
- įprasta prieglobsčio procedūra;
- tarpvalstybinės procedūros.

Keturios knygelės papildo viena kitą.

Šių praktinių priemonių paskirtis – paaiškinti globėjams, kaip geriau informuoti vaikus ir padėti vaikams proceso metu, kad jie geriau suprastų atliekamų veiksmų svarbą. Tuomet vaikai galės tiksliai dalyvauti procedūrose ir gebės priimti pagrįstus sprendimus.

Siekiant apsaugoti vaiko interesus ir vaikų teises, būtinos gerai veikiančios globos institucijų sistemos. Globėjų pareiga – užtikrinti, kad vykdant konkrečią procedūrą ir tol, kol priimamas ilgalaikis sprendimas dėl vaiko, būtų tenkinami visi jo teisiniai, socialiniai, medicininiai ir psichologiniai poreikiai.

Rengdamos šias praktines priemones, EUAA ir FRA kreipėsi į Europos globos institucijų tinklą ir skubiai įvertino poreikius, susijusius su praktinių priemonių tikslais ir temomis.

Atsižvelgiant į šio rinkinio tikslinę grupę, priemonės parengtos remiantis FRA ir Europos Komisijos išleistu globos vadovu ⁽²⁾ ir atitinka globėjams skirtus FRA mokymo modulius ⁽³⁾ ir EUAA mokymo programą ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamentas \(ES\) Nr. 604/2013](#), kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija) (OL L 180, 2013 6 29).

⁽²⁾ FRA ir Europos Komisija, *Be tėvų priežiūros likusių vaikų globa. Vadovas, kaip stiprinti globos sistemas siekiant rūpintis ypatingais vaikų, prekybos žmonėmis aukų poreikiais*, 2014 m. birželio 30 d.

⁽³⁾ FRA e. mokymosi interneto svetainės adresas: <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

⁽⁴⁾ EUAA mokymo katalogo adresas: <https://euaa.europa.eu/publications/training-catalogue-20222023>.

Turinys

Santrumpų sąrašas.....	5
Apie šią priemonę.....	6
1. Kas yra tarptautinė apsauga?	7
1.1. Pabėgėlio statusas	8
1.2. Papildoma apsauga.....	9
2. Kokie yra pagrindiniai tarptautinės apsaugos principai?.....	12
3. Koks yra teisinis pagrindas, susijęs su vaikų teisėmis tarptautinės apsaugos srityje?.....	16
3.1. Tarptautinis ir regioninis teisinis pagrindas	16
3.2. ES teisinis pagrindas	17
4. Ką man, kaip globėjui, reikia daryti, kad padėčiau tarptautinės apsaugos prašančiam vaikui?	20
4.1. Kaip aš padedu vaikui?.....	20
4.2. Kaip užtikrinti vaiko interesus vykdant prieglobsčio procedūrą?	24
4.3. Kaip palengvinti vaiko dalyvavimą?.....	26
1 priedas. Papildomi šaltiniai.....	28
Paveikslų sąrašas	31

Santrumpų sąrašas

Santrumpa	Apibrėžtis
BEPS	Bendra Europos prieglobsčio sistema
ES+ šalys	ES valstybės narės ir Šengeno asocijuotosios šalys
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
EUAA	Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra
EŽTK	Europos žmogaus teisių konvencija – Europos Taryba, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14, 1950 m. lapkričio 4 d., ETS 5
FRA	Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra
Pabėgėlių konvencija	1951 m. Konvencija dėl pabėgėlių statuso ir jos 1967 m. protokolai (ES prieglobsčio teisės aktuose ir ESTT vadinama Ženevos konvencija)
PD	Priskyrimo direktyva – 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija)
PPD	Prieglobsčio procedūrų direktyva – 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija)
PSD	Priėmimo sąlygų direktyva – 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija)
Valstybės narės	ES valstybės narės
VTK	Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija

Apie šią priemonę

Šioje priemonėje išdėstomas tarptautinės apsaugos įvadas ⁽⁵⁾.

Jos paskirtis – supažindinti naujai paskirtus globėjus su tarptautinės apsaugos koncepcija, galimomis apsaugos formomis, kurios pripažįstamos taikant prieglobsčio procedūrą, atitinkamu teisiniu pagrindu ir susijusiomis vaiko teisėmis.

Priemonė yra suskirstyta į keturis skyrius:

1. Kas yra tarptautinė apsauga?

Šiame skyriuje aptariamos pagrindinės apibrėžtys, vartojamos tarptautinėje ir Europos Sąjungos (ES) teisėje, ir pateikiama bendra pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos statuso apžvalga.

2. Kokie yra pagrindiniai tarptautinės apsaugos principai?

Šiame skyriuje paaiškinami negrąžinimo, teisės prašyti prieglobsčio, teisės į gyvybę ir kankinimo draudimo principai.

3. Koks yra teisinis pagrindas, susijęs su vaikų teisėmis tarptautinės apsaugos srityje?

Šiame skyriuje išsamiai aprašomi Vaiko teisių konvencijos (VTK) ⁽⁶⁾ principai ir pagrindinės teisės bei jų ryšys su tarptautine apsauga.

4. Ką man, kaip globėjui, reikia daryti, kad padėčiau tarptautinės apsaugos prašančiam vaikui?

Šiame skyriuje globėjams pateikiamos rekomendacijos dėl pagrindinių dalykų, į kuriuos reikia atsižvelgti teikiant pagalbą vaikams, norintiems gauti tarptautinę apsaugą.

Priemonėje pateikiama nuorodų į papildomus šaltinius ir informaciją apie tarptautinę apsaugą.

Atsakomybės ribojimas

Ši priemonė sukurta tuo metu, kai ES institucijos pertvarkė bendrą Europos prieglobsčio sistemą (BEPS). Keletas dokumentų jos rengimo metu buvo tik pasiūlymai, o ne galutiniai priimti teisiniai dokumentai. Taigi ši priemonė parengta remiantis tuo metu galiojusiais BEPS teisės aktais.

Joje pateikiama informacija buvo itin kruopščiai ištirta, įvertinta ir išnagrinėta. Šiame dokumente pateikiama informacija nėra išsami.

⁽⁵⁾ Daugiau informacijos apie laikinąją apsaugą žr. EUAA ir FRA, [*Praktinė priemonė globėjams. Laikinoji apsauga nelydimiems iš Ukrainos bėgantiems vaikams*](#), 2022 m. lapkričio mėn.

⁽⁶⁾ JT Generalinė Asamblėja, [*Convention on the Rights of the Child Vaiko teisių konvencija*](#), 1989 m. lapkričio 20 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 1577 t., p. 3.

1. Kas yra tarptautinė apsauga?

Tarptautinė apsauga – tai būdas, kuriuo valstybės **gina** trečiųjų šalių piliečius, kai jiems **gresia persekiojimas ar didelė žala jų pilietybės šalyje arba įprastinės gyvenamosios vietos šalyje (jei tai asmenys be pilietybės)**. Asmeniui gali prireikti tarptautinės apsaugos, jeigu jis vengia grįžti į savo kilmės ar įprastinės gyvenamosios vietos šalį todėl, kad pagrįstai bijo būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei, arba jam gresia didelė žala.

1951 m. Pabėgėlių konvencija ir jos 1967 m. protokolai ⁽⁷⁾ yra pagrindiniai teisiniai dokumentai tarptautinės apsaugos srityje, ypač kiek tai susiję su **pabėgėlio statusu ir negražinimo principu**. Konvencijoje apibrėžiama, kas yra pabėgėliai, nurodomos jų teisės ir tarptautiniai elgesio su jais standartai.

Siekiant patenkinti tarptautinės apsaugos ir pagrindinių teisių laikymosi poreikį, Europos lygmeniu buvo sukurta BEPS. Pažymėtina, kad Direktyvoje 2011/95/ES (PD) ⁽⁸⁾ yra nustatyta **papildoma tarptautinės apsaugos forma, vadinama papildoma apsauga**.

Būtina žinoti, kad laikinoji apsauga taip pat yra viena iš tarptautinės apsaugos formų. Laikinoji apsauga yra išimtinė priemonė, skirta skubiai ir laikinai apsaugai teikti esant masiniam perkeltųjų asmenų, kurie negali grįžti į savo kilmės šalį, srautui iš ne ES šalių. Teisinis pagrindas nustatytas Tarybos direktyvoje 2001/55/EB ⁽⁹⁾, kuri buvo priimta po 2001 m. buvusioje Jugoslavijoje vykusio konflikto, tačiau ją pirmą kartą pasinaudota tik 2022 m. kovo mėn. po Rusijos karinės invazijos į Ukrainą. Tarybos direktyvos 2001/55/EB taikymas buvo aktyvuotas siekiant sudaryti sąlygas iš Ukrainos bėgantiems žmonėms teikti prašymus dėl laikinosios apsaugos ir nedelsiant pasinaudoti apsauga ES.

Kai kurios valstybės narės vaikams gali pasiūlyti ir kitų formų nacionalinę apsaugą, pavyzdžiui, leidimą būti šalyje dėl jų nepilnametystės, leidimą būti šalyje taikant nacionalinę apsaugą, pavyzdžiui, humanitariniais pagrindais studijų tikslais ar sveikatos sumetimais, arba specialią apsaugą smurto šeimoje aukoms.

⁽⁷⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Convention Relating to the Status of Refugees](#) Konvencija dėl pabėgėlių statuso, Ženeva, 1951 m. liepos 28 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 189 t., p. 137, ir [[Protocol Relating to the Status of Refugees](#) Protokolas dėl pabėgėlių statuso], 1967 m. sausio 31 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 606 t., p. 267 (ES prieglobsčio teisės aktuose ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo vadinama Ženevos konvencija).

⁽⁸⁾ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2011/95/ES](#) dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija) (OL L 337, 2011 12 20).

⁽⁹⁾ 2001 m. liepos 20 d. [Tarybos direktyva 2001/55/EB](#) dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimančius tokius asmenis ir atsakančius už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001 8 7).

Susiję leidiniai

Daugiau informacijos apie Laikinosios apsaugos direktyvos taikymą vaikams žr. šiame leidinyje: EUAA, FRA, [*Praktinė priemonė globėjams. Laikinoji apsauga nelydimiems iš Ukrainos bėgantiems vaikams*](#), 2022 m. lapkričio mėn.

1.1. Pabėgėlio statusas

1951 m. Pabėgėlių konvencijoje ⁽¹⁰⁾ ir PD ⁽¹¹⁾ apibrėžiama, kas yra pabėgėlis.

Naujos redakcijos PD 2 straipsnio d punktas

Pabėgėlis – trečiosios šalies pilietis, kuris dėl visiškai pagrįstos persekiojimo dėl rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo prie tam tikros socialinės grupės baimės yra už šalies, kurios pilietis jis yra, ribų ir negali arba dėl tokios baimės nepageidauja naudotis tos šalies apsauga, arba asmuo be pilietybės, kuris dėl minėtų priežasčių būdamas už šalies, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, ribų negali ar dėl tokios baimės nepageidauja į ją grįžti ir kuriam netaikomas 12 straipsnis [dėl pabėgėlio statuso nesuteikimo].

Prašytojas turi teisę gauti pabėgėlio statusą, jeigu atitinka visus šiuos pabėgėlio apibrėžties kvalifikacinius kriterijus:

- yra **už** savo pilietybės arba ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos šalies ribų (jei tai asmuo be pilietybės);
- jaučia **pagrįstą persekiojimo baimę**;
- persekiojimas vykdomas dėl vieno ar daugiau iš **penkių pagrindų** (rasės, religijos, tautybės, politinių pažiūrų ar priklausymo tam tikrai socialinei grupei);
- dėl tokios baimės prašytojas **negali arba nepageidauja pasinaudoti apsauga** savo šalyje.

Netaikoma nė viena iš statuso nesuteikimo nuostatų. Statusas nesuteikiamas, jei yra rimtų priežasčių manyti, kad vaikas – sulaukęs minimalaus amžiaus, nuo kurio gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, – padarė, pavyzdžiui, karo nusikaltimą arba sunkų nepolitinį nusikaltimą už šalies, kurioje prašo prieglobsčio, ribų (arba, papildomos apsaugos atveju, kad jis kelia pavojų valstybės narės visuomenei arba saugumui) ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Pabėgėlių konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktas.

⁽¹¹⁾ PD 2 straipsnio d punktas.

⁽¹²⁾ PD nustatyti pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos nesuteikimo pagrindai yra panašūs ir kyla iš 1951 m. Pabėgėlių konvencijos 1 straipsnio F dalies nuostatų. Vis dėlto reikia pažymėti, kad PD nustatyti pabėgėlio statuso (12 straipsnis) ir papildomos apsaugos (17 straipsnis) nesuteikimo pagrindai nėra visiškai tokie pat. 17 straipsnio 1 dalyje nėra kai kurių reikalavimų, susijusių su sunkiais nusikaltimais (17 straipsnio 1 dalies b punktas), ir nustatyti papildomi pagrindai (17 straipsnio 1 dalies d punktas ir 17 straipsnio 3 dalis), kuriais remiantis gali būti nesuteikiama papildoma apsauga. Daugiau rekomendacijų žr. EASO, [*Praktinės gairės. Prieglobsčio nesuteikimas*](#), 2017 m. sausio mėn.

PD paaiškinami pagrindiniai sąvokos „pabėgėlis“ apibrėžties elementai, t. y. persekiojimo veiksmai ⁽¹³⁾, persekiojimo dalyviai ⁽¹⁴⁾, apsaugos dalyviai ⁽¹⁵⁾, kiekvienos iš penkių persekiojimo priežasčių apibrėžtys ⁽¹⁶⁾ ir statuso nesuteikimo priežastis ⁽¹⁷⁾.

1.2. Papildoma apsauga

Pabėgėlio statusas gali būti suteiktas tik tuo atveju, jei pagrįsta persekiojimo baimė yra susijusi su bent vienu iš penkių pirmiau minėtų pagrindų. Yra ir kitų situacijų, kai asmenims grėstų pavojus patirti didelę žalą, jei jie būtų grąžinti į savo gimtąją šalį, ir todėl jiems reikėtų apsaugos. ES prieglobsčio *acquis* numatyta papildoma tarptautinės apsaugos forma: papildoma apsauga.

Naujos redakcijos PD 2 straipsnio f punktas

Papildomą apsaugą galintis gauti asmuo – trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, kuris negali būti laikomas pabėgėliu, tačiau apie kurį pagrįstai galima manyti, kad jei jis būtų grąžintas į savo kilmės šalį arba – asmens be pilietybės atveju – į šalį, kurioje yra jo ankstesnė įprastinė gyvenamoji vieta, jam kiltų realus pavojus patirti <...> didelę žalą, kuriam netaikomos 17 straipsnio 1 bei 2 dalys <...>.

Asmuo atitinka papildomos apsaugos reikalavimus, jeigu:

- jis **neatitinka** pabėgėlio statuso suteikimo reikalavimų ir
- grąžinus į kilmės šalį jam kiltų **realus pavojus** patirti didelę žalą.

Didelė žala yra:

- **mirties bausmė** ar egzekucija arba
- kankinimas arba **nežmoniškas** ar žeminantis **elgesys** arba baudimas, arba
- rimta ir asmeninė **grėsmė civilio gyvenimui** ar **asmeniui**, kylanti dėl nesirenkamojo smurto tarptautinio ar vidaus ginkluoto konflikto metu ⁽¹⁸⁾.

Sprendžiančioji institucija visada pirmiausia išnagrinėja, ar prašytojas atitinka pabėgėlio statuso reikalavimus, o jei ne, ar prašytojui gali būti suteikta papildoma apsauga ⁽¹⁹⁾.

⁽¹³⁾ PD 9 straipsnis.

⁽¹⁴⁾ PD 6 straipsnis.

⁽¹⁵⁾ PD 7 straipsnis.

⁽¹⁶⁾ PD 10 straipsnis.

⁽¹⁷⁾ PD 12 ir 17 straipsniai.

⁽¹⁸⁾ PD 15 straipsnis.

⁽¹⁹⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyvos 2013/32/ES](#) dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija) (OL L 180, 2013 6 29, p. 60) (PPD) 10 straipsnio 2 dalis.

1 pav. Apsaugos rūšys**Pabėgėlio statusas**

- Yra už kilmės arba įprastinės gyvenamosios vietos šalies ribų
- Jaučia visiškai pagrįstą persekiojimo baimę dėl:
 - rasės
 - religijos
 - tautybės
 - politinių pažiūrų arba
 - priklausymo tam tikrai socialinei grupei
- Nėra apsaugos kilmės arba įprastinės gyvenamosios vietos šalyje
- Netaikomos nuostatos dėl statuso nesuteikimo

Papildomos apsaugos statusas

- Ne pabėgėlis
- Yra už kilmės arba įprastinės gyvenamosios vietos šalies ribų
- Gresia realus didelės žalos pavojus:
 - mirties bausmė arba egzekucija
 - kankinimai, žiaurus arba žeminantis elgesys ar baudimas, arba
- rimta ir asmeninė grėsmė dėl nesirenkamojo smurto vykstant tarptautiniam ar vidaus ginkluotam konfliktui
- Nėra apsaugos kilmės arba įprastinės gyvenamosios vietos šalyje
- Netaikomos nuostatos dėl statuso nesuteikimo

Atkreipkite dėmesį į tai, kad, pagal savo nacionalinės teisės aktus, kai kurios ES+ šalys taip pat gali suteikti tam tikrą nacionalinę apsaugą pagal tarptautinės apsaugos procedūrą arba tiesiogiai pateikus konkretų prašymą kompetentingoms institucijoms. Humanitariniais pagrindais grindžiami specialūs apsaugos leidimai nelaikomi tarptautinės apsaugos forma. Šių rūšių leidimai paprastai galioja ribotą laiką ir gali būti atnaujinami. Daugiau informacijos rasite savo šalies teisės aktuose.

Praktinis patarimas

Jums, kaip globėjui, svarbu žinoti pabėgėlio statuso ir papildomos apsaugos apibrėžties elementus, kad galėtumėte pagelbėti vaikui orientuotis prieglobsčio suteikimo procese, padėti jam užregistruoti prašymą ir nurodytumėte į asmeninį pokalbį atsinešti atitinkamus dokumentus ir paruošti tinkamus teiginius.

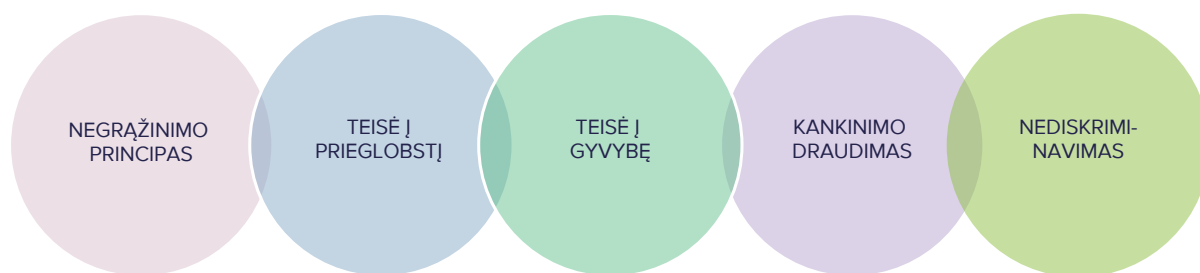
Pavyzdžiui, jei vaikas jums mini persekiojimo atvejį arba didelės žalos riziką, kuri kiltų, jei jis grįžtų, galite pabrėžti, kad svarbu pasidalyti šia informacija su kompetentinga institucija.

2. Kokie yra pagrindiniai tarptautinės apsaugos principai?

Tarptautiniuose žmogaus teisių teisės aktuose ⁽²⁰⁾ nustatytos vyriausybės pareigos veikti tam tikrais būdais arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, siekiant skatinti ir apsaugoti asmenų arba grupių žmogaus teises ir pagrindines laisves. Žmogaus teisės paprastai suprantamos kaip neatimamos teisės, į kurias asmuo turi teisę vien dėl to, kad yra žmogus. Jos grindžiamos pagrindiniais visuotinio, lygybės ir nediskriminavimo principais ir yra įtvirtintos Sutartyse, paprotinės tarptautinės teisės taisyklėse, ES teisėje, nacionaliniuose įstatymuose ir kituose standartuose, kuriuose yra apibrėžiamos ir kurie padeda užtikrinti visapusišką naudojimąsi jomis. Žmogaus teisės taikomos visiems asmenims, įskaitant visus tarptautinės apsaugos siekiančius asmenis. Toliau parodyta, kaip kai kurios pagrindinės teisės yra susijusios ir su teise į prieglobstį.

2 pav. Pagrindinių teisių ir teisės į prieglobstį sąsajos

Negrąžinimo principas

Negrąžinimo principas reiškia valstybių įsipareigojimą susilaikyti nuo bet kokio asmens išsiuntimo ar grąžinimo į šalį, kurioje jam grėstų persekiojimas ir (arba) kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas. Negrąžinimo principas yra pagrindinis tarptautinės ir ES pabėgėlių teisės principas. Jis įtvirtintas 1951 m. Pabėgėlių konvencijoje ⁽²¹⁾ ir daugelyje žmogaus teisių dokumentų ⁽²²⁾.

⁽²⁰⁾ Žmogaus teisių komisaro biuras, International Human Rights Law (Tarptautinė žmogaus teisių teisė), skelbiama adresu <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>.

⁽²¹⁾ Pabėgėlių konvencijos 33 straipsnyje nustatyta valstybės pareiga *jokiu būdu neišsi[ųsti] ir negrąžin[ti] pabėgėlio į šalį, kur jo gyvybei ar laisvei grėstų pavojus dėl rasės, religijos, [tautybės], priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių pažiūrų.*

⁽²²⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą], 1984 m. gruodžio 10 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 1465 t., p. 85; JT Generalinė Asamblėja, [International Covenant on Civil and Political Rights (Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas)], 1966 m. gruodžio 16 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 999 t., p. 171; Europos Taryba, [European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija], iš dalies pakeista protokolais Nr. 11 ir Nr. 14, 1950 m. lapkričio 4 d., ETS 5 (EŽTK); Europos Sąjunga, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, 2012 m. spalio 26 d., 2012/C 326/02.

Grąžinimo draudimas taikomas visiems valstybės jurisdikcijoje esantiems asmenims, taip pat tais atvejais, kai jie nepriimami arba neleidžiami pasienyje. Jis galioja bet kokiam priverstiniam perkėlimui, įskaitant deportaciją, išsiuntimą, ekstradiciją, neoficialų perkėlimą ar perdavimą, taip pat neleidimą pasienyje bet kuriame prieglobsčio procedūros etape.

Negrąžinimo principas taikomas visomis aplinkybėmis nepriklausomai nuo asmens teisinio statuso (pvz., migrantai be dokumentų) ir visuose administraciniuose sprendimuose, susijusiuose su asmens buvimu ar perkėlimu iš šalies teritorijos (pvz., išsiuntimu).

Pagal negrąžinimo principą, draudžiamas tiek tiesioginis, tiek netiesioginis grąžinimas.

- **Tiesioginis** grąžinimas – asmens grąžinimas į šalį, kurioje jis gali būti persekiojamas ir (arba) kankinamas, baudžiamas arba patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį.
- **Netiesioginis** grąžinimas (dar vadinamas grandininio grąžinimu, antriniu grąžinimu arba tolesniu grąžinimu) – asmens grąžinimas į trečiąją šalį nesuteikiant pakankamų garantijų, kad jis bus apsaugotas nuo grąžinimo į šalį, kurioje jis gali būti persekiojamas ir (arba) kankinamas, baudžiamas arba susidurti su nežmonišku ar žeminančiu elgesiu.

Prieš atsisakant įleisti arba prieš perkeliant asmenį į trečiąją šalį kiekvienu atveju būtina **patikimai įvertinti** su tiesioginiu ar netiesioginiu grąžinimu susijusią riziką.

Kolektyvinis išsiuntimas

Taip pat draudžiamas kolektyvinis išsiuntimas.

Tai reiškia, kad valstybės negali perkelti asmenų, neišnagrinėjusios jų asmeninių aplinkybių ir nesuteikusių galimybės pateikti argumentų, kuriais prieštaraujama atitinkamos institucijos taikomai priemonei.

Jų tikslas – užtikrinti, kad kiekvienas sprendimas išsiųsti būtų grindžiamas individualiu nagrinėjimu, atsižvelgiant į individualias ir kontekstines aplinkybes.

Išsiuntimas apibūdinamas kaip „kolektyvinis“, kai nėra pagrįsto ir objektyvaus kiekvieno grupės asmens konkretaus atvejo nagrinėjimo. Išsiunčiamos grupės dydis nėra svarbus: grupei sudaryti gali pakakti ir dviejų asmenų ⁽²³⁾.

Negrąžinimo principas yra tiesiogiai susijęs su teise į prieglobstį, pagal kurią, reikalaujama tarptautinės apsaugos prašantiems asmenims suteikti galimybę patekti į teritoriją ir pasinaudoti teisinga ir veiksminga prieglobsčio procedūra.

⁽²³⁾ EŽTK protokolo Nr. 4 4 straipsnis.

Praktinis patarimas

Svarbu, kad jūs, kaip globėjas, gerai suprastumėte negrąžinimo principą. To reikia siekiant užtikrinti, kad per visą prieglobsčio procedūrą vaikams nebūtų atsisakyta leisti patekti į šalį, kurioje jie galėtų prašyti apsaugos, jie nebūtų išsiųsti ar grąžinti į šalį, kurioje jiems gali grėsti persekiojimas ir (arba) kankinimas, nežmoniškas ar žeminantis elgesys arba baudimas.

Taip pat turite informuoti vaiką apie šį principą, kad jis galėtų nurodyti bet kokią riziką, su kuria gali susidurti savo pilietybės ar ankstesnės nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje arba trečiojoje šalyje, į kurią jis galėtų būti grąžintas.

Teisė į prieglobstį

Teisė į prieglobstį yra pagrindinė teisė, užtikrinanti, kad asmuo, kuriam reikalinga tarptautinė apsauga, turėtų veiksmingą galimybę kreiptis dėl tarptautinės apsaugos į kompetentingą instituciją.

Tarptautinėje teisėje, visų pirma 1948 m. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje ⁽²⁴⁾, nustatyta, kad teisė į prieglobstį yra neatimama ir būtina teisė, ir konkrečiai numatyta, kad „kiekvienas turi teisę kitose šalyse ieškoti prieglobsčio nuo persekiojimo ir juo naudotis“.

ES mastu teisė į prieglobstį pripažįstama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje ⁽²⁵⁾.

Svarbu prisiminti, jog galimybės naudotis prieglobsčio procedūra užtikrinimas nebūtinai reiškia, kad prašytojui bus suteikta tarptautinė apsauga. Kompetentinga institucija deramai išnagrinės prašymą ir vėliau priims sprendimą dėl to, ar asmeniui suteikti apsaugą.

Daugelis suaugusiųjų ir vaikų, kuriems gali būti reikalinga tarptautinė apsauga, nežino apie teises, pareigas ir procedūras, susijusias su prašymu suteikti tarptautinę apsaugą. Taigi asmenys, kurie dirba migracijos srities priešakinėse linijose, atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant kiekvieno asmens teisę į prieglobstį ir galimybę gauti tarptautinę apsaugą. Tai daroma aktyviai aiškinantis, kurie asmenys gali norėti prašyti tarptautinės apsaugos, suteikiant jiems aktualią informaciją apie galimybę prašyti prieglobsčio ir perduodant juos atitinkamoms institucijoms.

Pageidavimą prašyti prieglobsčio galima išreikšti bet kokia forma. Tai reiškia, kad pageidavimą galima išreikšti ir žodžiu, tačiau pažymėtina, kad nebūtinai turi būti ištariami tokie žodžiai kaip „prieglobstis“ arba „pabėgėlis“. Pakanka, kad bet kokia forma būtų išreiškiamas noras prašyti tarptautinės apsaugos. Pavyzdžiui, pakanka išreikšti „baimę grįžti“.

⁽²⁴⁾ JT Generalinė Asamblėja, [Universal Declaration of Human Rights Visuotinė žmogaus teisių deklaracija], 1948 m. gruodžio 10 d., 217 A (III), 14 straipsnis.

⁽²⁵⁾ Europos Sąjunga, [Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija](#), 2012 m. spalio 26 d., 2012/C 326/02, 18 straipsnis.

Praktinis patarimas

Jums, kaip globėjui, tenka esminis vaidmuo užtikrinant, kad būtų visapusiškai paisoma teisės į prieglobstį. Pavyzdžiui, galite perduoti vaiką prieglobsčio procedūras vykdančioms institucijoms, jei jis aiškiai išreiškė prieglobsčio poreikį, konkrečiai neminėdamas prieglobsčio ar tarptautinės apsaugos.

Kankinimo draudimas

Kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo draudimas yra glaudžiai susijęs su **negražinimo** principu, išsamiai aprašytu ankstesniame skyriuje. Valstybės privalo **apsaugoti jų teritorijoje esančius asmenis nuo tokio elgesio ar baudimo rizikos**, nesvarbu, ar pavojus kyla teritorijoje, ar už teritorijos ribų ⁽²⁶⁾. Tai yra teisė, nuo kurios negalima nukrypti.

Teisė į gyvybę

Tarptautiniu lygmeniu teisė į gyvybę įtvirtinta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje – joje nurodoma, kad „kiekvienas turi teisę į gyvybę, laisvę ir asmens saugumą“ ⁽²⁷⁾.

Teisė į gyvybę taip pat pripažįstama ES pagrindinių teisių chartijoje ⁽²⁸⁾. Valstybės narės ir jų pareigūnai turi pozityvią pareigą saugoti gyvybę, taip pat taikydami prevencines priemones ⁽²⁹⁾. Tai matyti iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos. Ja turi būti vadovaujamasi ir aiškinant Chartijoje nustatytas teises pagal 52 straipsnio 3 dalį.

⁽²⁶⁾ Kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo uždraudimas ES chartijos 4 straipsnyje nurodomas taip: „Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį elgesį arba būti taip baudžiamas.“ Kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo draudimas yra absoliuti teisė, o tai reiškia, kad nėra leidžiama taikyti jokių išimčių ar išlygų. Taigi šiame straipsnyje draudžiamo elgesio negalima pateisinti nei viešuoju interesu, nei kitų asmenų teisėmis, nei aukos veiksmais, net jei jie yra pavojingi ar nusikalstami.

⁽²⁷⁾ Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 3 straipsnis.

⁽²⁸⁾ ES pagrindinių teisių chartijos 2 straipsnis: „1. Kiekvienas asmuo turi teisę į gyvybę. 2. Niekam negali būti paskirta ar įvykdyta mirties bausmė.“

⁽²⁹⁾ Prevencinės priemonės gali būti, pavyzdžiui, skirtos asmeniui apsaugoti nuo paskendimo tos valstybės teritoriniuose vandenyse, asmeniui apsaugoti nuo kitų asmenų smurto ir savęs žalojimo, o nelaimės atveju – žmonėms, gyvenantiems šalia pavojingų pramonės objektų, apsaugoti. Atsižvelkite į tai, kai tarptautinės apsaugos prašytojas kalba apie savižudybę arba sulaikytas prašytojas teigia, kad serga tuberkulioze arba ŽIV ir jam reikia vaistų. Tokiomis aplinkybėmis valstybės pareigūnai privalo imtis prevencinių priemonių, kad apsaugotų prašytojų gyvybę.

3. Koks yra teisinis pagrindas, susijęs su vaikų teisėmis tarptautinės apsaugos srityje?

3.1. Tarptautinis ir regioninis teisinis pagrindas

Pagrindinis tarptautinis teisinis dokumentas, susijęs su vaikų teisėmis, yra Vaiko teisių konvencija (VTK). Visos valstybės narės yra ratifikavusios šią konvenciją ir privalo ją taikyti visiems jų teritorijoje esantiems vaikams, nesvarbu, kokia jų tautybė ar teisinis statusas. Vaiko teisių konvencijoje pripažįstamos vaikų socialinės, ekonominės, politinės, pilietinės ir kultūrinės teisės.

JT Vaiko teisių komitetas stebi, kaip valstybės, VTK šalys, laikosi Vaiko teisių konvencijos, ir teikia gaires bei rekomendacijas dėl konvencijos įgyvendinimo ir aiškinimo.

JT Vaiko teisių konvencijos 22 straipsnis

Valstybės dalyvės imasi reikiamų priemonių, kad užtikrintų vaikui, norinčiam gauti pabėgėlio statusą arba laikomam pabėgėliu pagal taikytiną tarptautinę arba vidaus teisę ir nustatytą tvarką, nepriklausomai nuo to, ar jį lydi, ar nelydi jo tėvai ar koks nors kitas asmuo, deramą apsaugą ir humanitarinę pagalbą naudodamasi taikytinomis teisėmis, išdėstytomis šioje Konvencijoje ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių arba humanitariniuose dokumentuose, kurių dalyvės yra nurodytos valstybės. (Paryškinta papildomai.)

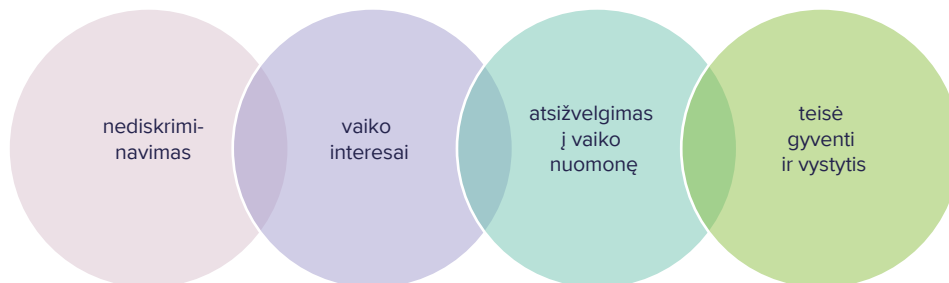
Svarbu pažymėti, kad vaikams, kurie prašo tarptautinės apsaugos, taikomos visos Vaiko teisių konvencijoje nustatytos teisės. Vis dėlto, siekiant užtikrinti prieglobsčio procese dalyvaujančių vaikų, kurie laikomi ypač pažeidžiamais, teises ir apsaugą, ypač svarbu žinoti, kad jie turi teisę į:

- prieglobstį,
- apsaugą nuo smurto, prievartos ir nepriežiūros,
- laisvę,
- šeimos gyvenimą,
- žodžio laisvę ir informaciją,
- švietimą,
- sveikatos priežiūrą,
- apgyvendinimą,
- socialines išmokas ir socialinę apsaugą,
- vardą, pavardę, pilietybę ir tapatybę.

VTK nustatyti keturi pagrindiniai privalomi principai, kuriais vadovaujamasi taikant konvencijoje įtvirtintas teises.

3 pav. Keturi pagrindiniai privalomi Vaiko teisių konvencijos principai

Regioniniu lygmeniu prieglobsčio prašančių vaikų teises taip pat gina daugybė konvencijų ir atitinkamų Sutarčių priežiūros komitetų ⁽³⁰⁾.

3.2. ES teisinis pagrindas

Pagrindą vaikų teisių apsaugai prieglobsčio suteikimo procese sudaro galiojanti ES politika ir teisės aktai, apimantys visus aspektus, įskaitant priėmimo sąlygas, prašymų nagrinėjimą ir integraciją.

Europos Sąjungos sutartyje ⁽³¹⁾ nustatyta ES pareiga skatinti vaiko teisių apsaugą. Šių teisių apsauga įtvirtinama ES pagrindinių teisių chartijoje, reglamentuose ir direktyvose, taip pat ESTT jurisprudencijoje ⁽³²⁾.

ES pagrindinių teisių chartijoje ⁽³³⁾ įtvirtinti trys bendrieji principai, kuriuos įkvėpė Vaiko teisių konvencija:

- vaikams leidžiama laisvai reikšti savo nuomonę, o sprendžiant su vaikais susijusius klausimus į jų nuomonę atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandą;
- imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, pirmiausia vadovaujamasi vaiko interesais;
- kiekvienas vaikas turi teisę reguliariai palaikyti asmeninius santykius ir tiesiogiai bendrauti su abiem savo tėvais, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.

⁽³⁰⁾ EŽTK; Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija; Europos Taryba, [\[European Social Charter Europos socialinė chartija. Tekstų rinkinys \(7-as leidimas\)\]](#), atnaujinta 2015 m. sausio 1 d.; Europos Taryba, [\[Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse Konvencija dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos prieš juos\]](#), CETS Nr. 201, įsigaliojo 2010 m. liepos 1 d.; Europos Taryba, [\[Convention on Action against Trafficking in Human Beings Konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis\]](#), CETS Nr. 197, įsigaliojo 2008 m. vasario 1 d.

⁽³¹⁾ ES, [Europos Sąjungos sutartis, suvestinė redakcija](#) (OL C 326, 2012 10 26).

⁽³²⁾ FRA, [\[Handbook on European law relating to the rights of the child Vaiko teises reglamentuojančių Europos teisės aktų vadovas\]](#), 2022 m. leidimas, 2022 m. vasario mėn.

⁽³³⁾ ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnis.

Nuostatų dėl vaikų yra ir šešiose teisėkūros priemonėse, kurios laikomos BEPS sudedamaisiais elementais:

- **Priėmimo sąlygų direktyvoje (PSD)** ⁽³⁴⁾, kuria siekiama užtikrinti orų prieglobsčio prašytojų gyvenimo lygį ir panašias gyvenimo sąlygas visose valstybėse narėse, apie vaikus ir nelydimus nepilnamečius **tiesiogiai** kalbama nustatant minimalius pritaikytų priėmimo sąlygų standartus ⁽³⁵⁾;
- **PPD**, kurioje nustatoma bendra teisinė sistema, kuria siekiama sumažinti valstybių narių nacionalinių prieglobsčio procedūrų skirtumus ir užtikrinti sprendimų priėmimo kokybę ir veiksmingumą, išdėstomos konkrečios garantijos vaikams, taikomos per prieglobsčio procesą ⁽³⁶⁾;
- **PD**, kurioje nustatytos trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar papildomos apsaugos gavėjams ir jų statuso suteikimo sąlygos, įtvirtintos konkrečios garantijos vaikams ⁽³⁷⁾. Joje taip pat aiškiai nurodoma, kad kai kurios priemonės yra persekiojamojo pobūdžio konkrečiai dėl to, kad jų objektas yra būtent vaikai. Pagal PD, persekiojimo veiksmai gali būti veiksmai, pagal pobūdį tiesiogiai susiję su asmens lytimi arba su tuo, kad asmuo yra vaikas ⁽³⁸⁾. Pavyzdžiui, nepilnamečių verbavimas į kariuomenę, moterų lyties organų žalojimas (apipjaustymas), smurtas šeimoje ir smurtas artimoje aplinkoje, priverstinės arba nepilnamečių santuokos ⁽³⁹⁾;
- reglamente „**Dublinas III**“, kuriame nustatyti kriterijai, pagal kuriuos nustatoma, kuri valstybė narė yra atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, yra

⁽³⁴⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2013/33/ES](#), kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija) (OL L 180, 2013 6 29).

⁽³⁵⁾ PSD konstatuojamosiose dalyse ir straipsniuose minimos šios sąvokos ir kategorijos: „nepilnametis“ – PSD 2 straipsnio d punkte; „nelydimas nepilnametis“ – 2 straipsnio e punkte; „šeimos nariai“ – 2 straipsnio c punkte; „atstovas“ – 2 straipsnio j punkte; „šeimos vienovė“ – 9 konstatuojamojoje dalyje; „vaiko interesai“ – 22 konstatuojamojoje dalyje ir 2 straipsnio j punkte, 23 ir 24 straipsniuose; „nepilnamečio interesai“ – 11 straipsnio 2 dalyje; „pažeidžiami asmenys“ – 21 ir 22 straipsniuose; dokumentus kalbama 6 straipsnyje; apie nelydimo nepilnamečio šeimos narių paiešką – 24 straipsnio 3 dalyje.

⁽³⁶⁾ PPD konstatuojamosiose dalyse ir straipsniuose minimos šios sąvokos ir kategorijos: „nepilnametis“ – 2 straipsnio l punkte; „nelydimas nepilnametis“ – 2 straipsnio m punkte; „atstovas“ – 2 straipsnio n punkte ir 25 straipsnyje; „vaiko interesai“ – 33 konstatuojamojoje dalyje, 2 straipsnio n punkte, 25 straipsnio 1 dalies a punkte, 25 straipsnio 6 dalyje; nelydimų vaikų teisė gauti nemokamą teisinę informaciją – 25 straipsnio 4 dalyje; „amžiaus nustatymas“ – 25 straipsnio 5 dalyje; vaiko teisė pateikti tarptautinės apsaugos prašymą, o jei vaikas yra nelydimas, tai, kad tarptautinės apsaugos prašymą jų vardu gali pateikti kompetentingos institucijos, kaip nustatyta 7 straipsnio 3 dalyje.

⁽³⁷⁾ PD konstatuojamosiose dalyse ir straipsniuose minimos šios sąvokos ir kategorijos: „nepilnametis“ – 2 straipsnio k punkte; „šeimos nariai“ – 2 straipsnio j punkte; „nelydimas nepilnametis“ – 2 straipsnio l punkte; „šeimos vienovė“ – 18 konstatuojamojoje dalyje; vaiko ir (arba) nepilnamečio interesai – 18, 19, 27, 38 konstatuojamosiose dalyse ir 20 straipsnio 5 dalyje; teisė į informaciją – 22 ir 31 straipsniuose; „šeimos vientisumo išsaugojimas“ – 23 straipsnyje; „šeimos narių paieška“ – 31 straipsnio 5 dalyje; „specifinės vaikų persekiojimo formos“ – 28 konstatuojamojoje dalyje.

⁽³⁸⁾ PD 9 straipsnio 2 dalies f punktas ir 10 straipsnis.

⁽³⁹⁾ UNHCR, [\[Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1\(A\)2 and 1\(F\) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees Tarptautinės apsaugos rekomendacija Nr. 8. Vaikų prieglobsčio prašymai pagal 1951 m. konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktą ir 1 straipsnio F dalį ir \(arba\) 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso\]](#), 2009 m. gruodžio 22 d., HCR/GIP/09/08.

specialių nuostatų dėl vaikų, kuriomis jiems suteikiamos konkrečios garantijos, ir pateikiami konkretūs atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijai ⁽⁴⁰⁾;

- **EURODAC reglamente**, kuris yra ES pirštų atspaudų palyginimo duomenų bazės, skirtos veiksmingam reglamento „Dublinas III“ įgyvendinimui užtikrinti, teisinis pagrindas, minimi ir vaiko interesai ⁽⁴¹⁾;
- **Laikinosios apsaugos direktyvoje** ⁽⁴²⁾, kurioje nustatyti būtiniausi laikinosios apsaugos teikimo standartai masinio perkeltųjų asmenų antplūdžio atveju. Pirmą kartą ji buvo įgyvendinama 2022 m. kovo mėn. po Rusijos karinės invazijos į Ukrainą. Šioje direktyvoje nustatytos konkrečios valstybių narių prievolės saugoti vaikus, o Europos Komisija paskelbė rekomendacijas, kaip jas vykdyti ⁽⁴³⁾.

Susiję leidiniai

Daugiau informacijos apie Laikinosios apsaugos direktyvos taikymą vaikams žr. šiame leidinyje: EUAA, FRA, *[Praktinė priemonė globėjams. Laikinoji apsauga nelydimiems iš Ukrainos bėgantiems vaikams](#)*, 2022 m. lapkričio mėn.

⁽⁴⁰⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) Nr. 604/2013](#), kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija) (OL L 180, 2013 6 29), 6 ir 8 straipsniai.

⁽⁴¹⁾ Vaiko interesai, kaip nurodyta 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos [reglamento \(ES\) Nr. 603/2013](#) dėl EURODAC sistemos pirštų atspaudams lyginti sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų bei Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su EURODAC sistemos duomenimis ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1077/2011, kuriuo įsteigiama Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra (nauja redakcija) (OL L 180, 2013 6 29), 35 konstatuojamojoje dalyje.

⁽⁴²⁾ 2001 m. liepos 20 d. [Tarybos direktyva 2001/55/EB](#) dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001 8 7).

⁽⁴³⁾ Europos Komisija, interneto svetainės puslapis Temporary protection Laikinoji apsauga adresu https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/temporary-protection_en.

4. Ką man, kaip globėjui, reikia daryti, kad padėčiau tarptautinės apsaugos prašančiam vaikui?

4.1. Kaip aš padedu vaikui?

Apskritai tarptautinėse ir Europos normose nelydimų vaikų globėjams priskiriamos toliau nurodytos užduotys ir pareigos siekiant užtikrinti, kad būtų paisoma vaiko interesų.

Susiję leidiniai

Išsami globėjo vaidmens procedūroje apžvalga pateikta šiame leidinyje: EUAA, FRA, [*Praktinė priemonė globėjams. Prieglobsčio procedūra*](#), 2023 m. spalio mėn.

Užtikrinkite vaiko saugumą ir gerovę

- Būkite pasiekiami, prieinami ir skirkite pakankamai laiko kiekvienam vaikui.
- Kurkite pasitikėjimu grindžiamus santykius su vaiku, elkitės su juo pagarbiai ir nežemindami jo orumo.
- Saugokite vaiką, be kita ko, užtikrindami, kad jam būtų teikiama tinkama priežiūra ir paslaugos ir jis būtų apsaugotas nuo visų formų smurto ir išnaudojimo rizikos.
- Padėkite nustatyti ir (arba) įvertinti vaiko specialiuosius poreikius ir visus kitus pažeidžiamumo aspektus ir pasirūpinkite, kad jam būtų suteiktos reikiamos paslaugos.
- Padėkite vaikui užsiregistruoti į mokyklą ar švietimo programas ir kreiptis paslaugų, kurių jam reikia.
- Padėkite vaikui perėjimo prie pilnametystės ir savarankiško gyvenimo etapuose.
- Patikrinkite šeimos ryšius ir padėkite šeimos narių paieškos ir (arba) šeimos susijungimo procese, kai tai atitinka vaiko interesus.
- Padėkite vaikui visais administraciniais klausimais.

Sudarykite vaikui galimybę dalyvauti išklausydami jo nuomonę ir pasirūpinkite, kad kiti galėtų atsižvelgti į vaiko nuomonę informuodami vaiką

Kaip globėjas, turėtumėte pranešti vaikui apie jo teises, prieinamas paslaugas ir įvairias taikytinas procedūras, įskaitant konkrečius veiksmus ir galimus procedūrų rezultatus. Turėtumėte aktyviai įtraukti vaiką priimant visus sprendimus ir pasirūpinti, kad būtų laikomasi konfidencialumo principo, kad vaikas jaustųsi saugus ir galėtų reikšti savo nuomonę.

Tarpininkaukite tarp vaiko ir kitų asmenų

- Būkite vaiko gynėjas – pasirūpinkite, kad būtų paisoma vaiko teisių ir interesų jam bendraujant su įvairiomis valstybės institucijomis ir paslaugų teikėjais ir vykdant konkrečias procedūras. Užtikrinkite, kad vaikas galėtų gauti informaciją iš kitų subjektų, pavyzdžiui, teisininkų ar socialinių darbuotojų.
- Teikite vaikui paramą įvairiuose procesuose – padėkite jam suvokti oficialių pranešimų, sprendimų priėmimo ir proceso turinį ir ką visa tai reiškia būtent jam; pasirūpinkite, kad vaikas viską suprastų ir tinkamai aiškintų arba, jei reikia, galėtų pasinaudoti kultūros tarpininkų paslaugomis.

Padėkite rasti ilgalaikį sprendimą, atitinkantį vaiko interesus

- Padėkite nustatyti ir įgyvendinti ilgalaikį sprendimą vaikui atvykimo šalyje, kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje, atsižvelgdami į vaiko interesus.

Teisiškai atstovaukite vaikui, padėkite jam teisinėse procedūrose ir užtikrinkite galimybę pasinaudoti teisine pagalba ir konsultacijomis

- Kompensuokite ribotą vaiko teisinį veiksnumą, pavyzdžiui, pasirašydami oficialius dokumentus jo vardu.
- Kreipkitės dėl vaiko tarptautinės apsaugos, jei tai atitinka jo interesus.
- Lydėkite vaiką į posėdžius ir pokalbius.
- Užtikrinkite, kad būtų įgyvendinama vaiko teisė į teisinę pagalbą. Tam tikrais atvejais tai gali būti teisinė informacija, konsultacijos ir atstovavimas.
- Rūpinkitės vaiko turtu.
- Suteikite informuoto asmens sutikimą dėl vaiko medicininės apžiūros ir gydymo, įskaitant medicininę apžiūrą siekiant nustatyti amžių, kai taikytina, aptarę tai su vaiku ir atsižvelgdami į jo interesus ⁽⁴⁴⁾.

⁽⁴⁴⁾ Daugiau informacijos rasite šiame leidinyje: EASO, [*Praktinis amžiaus nustatymo vadovas. Antras leidimas*], 2018 m.

Susijusi mokymo medžiaga

Jei norite gauti daugiau informacijos apie globėjo vaidmenį ir patobulinti įgūdžius, susipažinkite su mokymo medžiaga, kurią parengė FRA, glaudžiai bendradarbiaudama su Europos globos institucijų tinklu. Ji skelbiama adresu <https://e-learning.fra.europa.eu/>. Mokymas grindžiamas tarptautinėmis ir ES normomis, visų pirma Vaiko teisių konvencija, Europos Tarybos nustatytais normomis ir ES teise.

Mokymo medžiaga atspindi globos paslaugų nelydimiems vaikams įvairovę ir su tuo susijusio mokymo aplinkybes visoje ES, siekiant pasiūlyti standartizuotą mokymosi patirtį. Ji gali būti pritaikoma įvairioms aplinkybėms, pavyzdžiui, profesiniam, akademiniam mokymui ir savanoriškam mokymuisi, taip pat nacionaliniams ar vietos poreikiams. Mokymo medžiaga grindžiama ankstesniu FRA darbu globos srityje.

Susijusi Europos Tarybos rekomendacija

Daugiau informacijos apie veiksmingą nelydimų ir atskirtų vaikų globą migracijos kontekste pateikiama Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje valstybėms narėms CM/Rec(2019)11⁽⁴⁵⁾.

Trumpai apie tai, į ką reikėtų atsižvelgti tarptautinės apsaugos srityje

Visų pirma, kalbant apie nelydimus vaikus tarptautinės apsaugos kontekste, turėtumėte atsižvelgti į toliau nurodytus aspektus.

- **Konkrečios vaiko padėties įvertinimas, atsižvelgiant į tai, kas atitinka jo interesus.** Tai reiškia, kad kartu su vaiku apsvairstomi ir vertinami visi galimi teisėti atvykimo būdai, pavyzdžiui, tarptautinė apsauga, laikinoji apsauga ar bet kurie kiti galimi teisėti atvykimo būdai. Priklausomai nuo šalies, šį vertinimą gali atlikti vaiko teisių apsaugos institucijos ir (arba) prieglobsčio institucijos, dalyvaujant jums, kaip paskirtam globėjui.
- **Registracija.** Jūs, kaip globėjas, turėtumėte padėti vaikui užsiregistruoti ir paprašyti tarptautinės apsaugos pagal nacionalinę procedūrą. Turėkite omenyje, kad gali būti atveju, kai nacionalinė apsauga vaikui bus geresnė alternatyva, ir jūs taip pat turite padėti vaikui toje procedūroje (pvz., dėl leidimo būti šalyje dėl jo nepilnametystės, dėl leidimo būti šalyje taikant nacionalinę apsaugą, pvz., humanitariniais pagrindais studijų tikslais ar sveikatos sumetimais, dėl specialios apsaugos smurto šeimoje aukoms).

⁽⁴⁵⁾ [Ministrų komiteto Recommendation CM/Rec(2019)11 [rekomendacija CM/Rec\(2019\)11](#)] valstybėms narėms dėl veiksmingos nelydimų ir atskirtų vaikų globos migracijos kontekste, priimta 2019 m. gruodžio 11 d.

Susiję leidiniai

Daugiau apie šį etapą žr. EASO, *Praktinis registracijos vadovas. Tarptautinės apsaugos prašymų pateikimas*, 2021 m. gruodžio mėn.

- **Asmeninis pokalbis.** Jei vaikas atsiųstas pagal prieglobsčio procedūrą, turėtumėte įsitikinti, kad jis supranta asmeninio pokalbio reikšmę ir galimus rezultatus.

Susiję leidiniai

Jei norite daugiau sužinoti apie šį konkretų etapą, žr. EUAA vadovus įvairiomis su tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimu susijusiomis temomis. Visus vadovus galima rasti čia: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

- **Apgyvendinimas.** PSD užtikrinama, kad visiems vaikams būtų garantuojamos standartinės priėmimo sąlygos. Be to, joje apibrėžiamos konkrečios pažeidžiamų tarptautinės apsaugos prašytojų kategorijos (įskaitant nelydimus vaikus) ir nustatoma prievolė atsižvelgti į specifinę šių pažeidžiamų asmenų padėtį ⁽⁴⁶⁾. PSD taip pat nustatyta pažeidžiamų asmenų specialiųjų priėmimo poreikių vertinimo tvarka ⁽⁴⁷⁾. PSD 23 straipsniu siekiama užtikrinti, kad pirmiausia būtų atsižvelgiama į vaiko interesus. PSD 24 straipsnyje nustatytos nelydimų vaikų priėmimo ir elgesio su jais taisyklės.

Susiję leidiniai

Daugiau informacijos žr. EASO, *Gairės dėl nelydimų vaikų priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai*, 2018 m.

- **Galimybė mokytis.** PSD nustatyta, kad valstybės narės vaikams tarptautinės apsaugos prašytojams suteikia galimybę naudotis švietimo sistema panašiomis sąlygomis kaip ir savo piliečiams, kol jiems faktiškai nepritaikoma išsiuntimo priemonė ⁽⁴⁸⁾. Priimti į mokyklą, nelydimi vaikai turėtų turėti galimybę naudotis tokiomis pat paslaugomis kaip ir vietiniai vaikai, kartu atsižvelgiant į jų specialiuosius poreikius. Kaip globėjas, turėtumėte įsitikinti, kad iš tiesų suteikiama galimybė kokybiškai mokytis. Gali tekti padėti vaikui įvykdyti administracinius reikalavimus, pavyzdžiui, patvirtinti ankstesnius mokymosi pažymėjimus ar diplomus, arba palengvinti galimybę lankyti kalbos kursus.
- **Galimybė gauti medicininę ar kitą pagalbą.** Apie sveikatos priežiūrą kalbama keliuose PSD straipsniuose ⁽⁴⁹⁾. Nelydimi vaikai yra asmenys, galintys turėti specialiųjų poreikių, todėl jie turi teisę į medicininę ar kitą pagalbą. Tai gali būti, pavyzdžiui, psichologinė pagalba vaikams, kurie yra karo nusikaltimų liudytojai, arba paslaugos vaikams, kurie

⁽⁴⁶⁾ PSD 21 straipsnis.

⁽⁴⁷⁾ PSD 22 straipsnis.

⁽⁴⁸⁾ PSD 14 straipsnis.

⁽⁴⁹⁾ PSD 13, 17 ir 19 straipsniai.

tapo išžaginimo aukomis. Jūs, kaip globėjas, turėtumėte užtikrinti, kad vaikas būtų perduotas atitinkamoms institucijoms ir turėtų veiksmingą galimybę pasinaudoti jam reikalingomis paslaugomis.

- **Šeimos susijungimas.** Globėjas turėtų skatinti glaudų vaiko ryšį su tėvais, jeigu nėra priežasčių manyti, kad tai neatitinka vaiko interesų. Kai vaikas neturi ryšio su tėvais ar šeimos nariais arba nežino, kurie jie yra, globėjas turėtų skatinti institucijas inicijuoti šeimos narių paiešką ir, jei reikia, galiausiai šeimos susijungimą.

Susiję leidiniai

Norėdami sužinoti daugiau apie prieglobsčio proceso apsaugos priemones, žr. EUAA, FRA, *Praktinė priemonė globėjams. Prieglobsčio procedūra*, 2023 m. spalio mėn.

Jūsų šalyje galiojantys alternatyvūs teisėti atvykimo būdai

Pildo ES+ šalis.

Konkrečioms šalims skirtą informaciją apie alternatyvius būdus galima rasti EUAA platformoje „Kas yra kas“ adresu <https://whoiswho.euaa.europa.eu/>.

Atkreipkite dėmesį į tai, kad „kiti teisėti atvykimo būdai“ neturėtų trukdyti vaikams prireikus prašyti tarptautinės apsaugos.

4.2. Kaip užtikrinti vaiko interesus vykdant prieglobsčio procedūrą?

Vaiko interesų nustatymo procese turi būti tinkamai atsižvelgiama į vaiko nuomonę; tėvų arba globėjo ir (arba) prižiūrinčio asmens nuomonę; vaiko tapatybę; vaiko šeimos aplinką, šeimos santykius ir ryšius; padėtį vaiko kilmės šalyje; vaiko apsaugos poreikius; vaiko priežiūrą, apsaugą ir saugumą, įskaitant vaiko gerovę ir vystymąsi; pažeidžiamumo situacijas, įskaitant vaikui kylančius pavojus ir apsaugos šaltinius, integracijos priimančiojoje šalyje lygį; psichikos ir fizinę sveikatą, išsilavinimą ir socialines bei ekonomines sąlygas⁽⁵⁰⁾.

⁽⁵⁰⁾ UNHCR, *[UNHCR Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and Determining the Best Interests of the Child UNHCR vaiko interesų nustatymo procedūros gairės. Vaiko interesų vertinimas ir vaiko interesų nustatymas]*, 2021 m. gegužės mėn.

Šią analizę gali atlikti prieglobsčio institucijoje dirbantys socialiniai darbuotojai arba kiti subjektai. Ji turi būti pateikiama prieglobsčio institucijai. Analizę reikia atlikti atsižvelgiant į vaiko lytį; lytinę orientaciją arba lytinę tapatybę; nacionalinę, etninę arba socialinę kilmę; religiją; negalią; migracijos arba gyventojo statusą; pilietybės statusą; amžių; ekonominę padėtį; politinę arba kitokią nuomonę ⁽⁵¹⁾; kultūrinę ir kalbinę kilmę arba kitą statusą.

Praktinis patarimas

Jūs, kaip globėjas, turite užtikrinti, kad institucijos, priimdamos su vaiku susijusius sprendimus, įvertintų vaiko interesus ⁽⁵²⁾. Tai, pavyzdžiui, gali būti sprendimai dėl saugumo, apgyvendinimo, švietimo, sveikatos priežiūros, laisvalaikio veiklos, teisinio atstovavimo, galimo perkėlimo ir (arba) perdavimo į kitą valstybę narę ar kito ilgalaikio sprendimo, įskaitant sprendimus dėl šeimos narių paieškos ir susijungimo. Atliekant vertinimą turi būti laikomasi vaiko teisės būti išklausytam (žr. kitą skirsnį).

Naudodamiesi bet kokiais tinkamomis priemonėmis, turėtumėte stebėti, ar nepriimami sprendimai, kurie daro neigiamą poveikį vaikui, įsikišti, kai kyla pavojus vaiko gerovei, ir, nevirsydami savo įgaliojimų, užginčyti sprendimus, kurie, kaip manoma, prieštarauja vaiko interesams ir (arba) jų neatitinka.

Tam, kad suprastų vaiko interesus, sprendimus priimančys asmenys turi visapusiškai įvertinti vaiko poreikius prieglobsčio procedūroje ir į juos atsižvelgti. Tai reiškia, kad reikia padėti vaikui per visą administracinę procedūrą ir galėti įsikišti į bendravimą su institucijomis, jei vaikas turi specialiųjų poreikių, pavyzdžiui, susijusių su apgyvendinimu, švietimu ir sveikatos priežiūra. Jūsų užduotis – rūpintis vaiko gerove ir reaguoti, jei vaikui kyla sunkumų bendraujant su institucijomis ir administracine sistema.

⁽⁵¹⁾ Jungtinės Tautos, Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komiteto [[Joint general comment No. 3 \(2017\) jungtinis bendrasis komentaras Nr. 3 \(2017 m.\)](#)] ir Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 22 (2017 m.) dėl vaikų žmogaus teisių tarptautinės migracijos kontekste bendrųjų principų, 2017 m. lapkričio 16 d., I skirsnis, 3 dalis.

⁽⁵²⁾ JT Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komitetas, [[Joint General Comment No. 3 \(2017\) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 22 \(2017\) of the Committee on the Rights of the Child on the General Principles Regarding the Human Rights of Children in the context of International Migration Jungtinis Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komiteto bendrasis komentaras Nr. 3 \(2017 m.\) ir Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 22 \(2017 m.\) dėl bendrųjų principų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis tarptautinės migracijos srityje](#)], 2017 m. lapkričio 16 d., CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22; JT Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komitetas, [[Joint general comment No. 4 \(2017\) of the Committee on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and No. 23 \(2017\) of the Committee on the Rights of the Child on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return Jungtinis Visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos komiteto bendrasis komentaras Nr. 4 \(2017 m.\) ir Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras Nr. 23 \(2017 m.\) dėl valstybės pareigų, susijusių su vaikų žmogaus teisėmis tarptautinės migracijos kilmės, tranzito, paskirties šalyse ir šalyse, į kurias grąžinama](#)], 2017 m. lapkričio 16 d., CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23.

Susiję leidiniai

Išsamesnės informacijos apie konkrečius veiksmus, kurių reikia imtis vykstant prieglobsčio procedūrai, rasite kitoje šio rinkinio priemonėje – EUAA, FRA, [*Praktinė priemonė globėjams. Prieglobsčio procedūra*](#), 2023 m. spalio mėn.

Išsamesnę apžvalgą žr. EASO, [*Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas*](#), 2019 m.

Praktinis patarimas

Kaip globėjas, turėtumėte dalyvauti atliekant atitinkamus su vaiku susijusius vertinimus ir įsitikinti, kad visuose sprendimų priėmimo procesuose pirmiausia atsižvelgiama į vaiko teises ir interesus ir kad laikomasi vaiko teisės būti išklausytam. To reikalaujama pagal VTK 12 straipsnį ir ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnį.

4.3. Kaip palengvinti vaiko dalyvavimą?

Teisė būti išklausytam (VTK 12 straipsnis) reiškia, kad turi būti išklausoma vaikų nuomonė ir į ją atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandą. Ši teisė taikoma priimant visus su vaiku susijusius sprendimus, be kita ko, dėl paslaugų teikimo ir administracinių bei teisminių procesų. Vaikų poreikiai, susiję su jų nuomonės išklausymu ir atsižvelgimu į ją, gali būti skirtingi. Pavyzdžiui, kai kurie vaikai yra drovūs, kai kurie turi klausos ar kalbos sutrikimų, kai kuriems gali prireikti vertėjo. Kai kurie vaikai yra įpratę formuluoti ir išsakyti savo nuomonę, o kitiems tai daryti yra sunkiau. Globėjas turėtų paaiškinti vaikui, ko tikėtis, nes institucijų sprendimai ne visada atitiks jo norus.

Tarptautinės apsaugos prašančių nelydimų vaikų atveju valstybės pareigūnai ir paslaugų teikėjai daugumai vaikų turės suteikti galimybę naudotis vertėjo žodžiu pagalba ir užtikrinti, kad vertimo žodžiu paslaugos atitiktų kokybės standartus, neprieštarautų bendravimo turiniui ir esmei, būtų neutralios ir jokių būdu negąsdintų vaiko. Vaikui gali būti svarbi vertėjo lytis. Vaiko reikėtų paklausti, kokie yra jo pageidavimai, ypač tais atvejais, kai jis yra smurto ar išnaudojimo auka arba kai per pokalbį užduodami jautrūs klausimai.

Ši teisė yra griežtai susijusi su teise būti informuotam. Vaikas visada turi teisę ieškoti informacijos, ją gauti ir ją dalytis ⁽⁵³⁾. Informacija turi būti pateikiama vaikui suprantama kalba. Už informacijos teikimą vaikui yra atsakingi visi su vaiku bendraujantys subjektai, tačiau tai taip pat labai svarbus jūsų, kaip globėjo, vaidmens aspektas. Gali būti, kad vaikas negavo tinkamos informacijos, jos nesuprato arba ją pamiršo. Ši teisė yra griežtai susijusi su teisinės pagalbos gavimo svarba.

Prieglobsčio srityje visada turi būti garantuojama teisė į konfidencialumą. Vaikas turėtų būti informuojamas, kad visa informacija, kuria jis pasidalija, yra konfidenciali ir jokiais aplinkybėmis nebus perduodama jo kilmės šalies institucijoms. Informacija turi būti teikiama vaikui suprantamu būdu, be kita ko, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą.

Praktinis patarimas

Jūs, kaip globėjas, privalote užtikrinti, kad atitinkama informacija pasiektų vaiką.

Taip pat patartina skatinti vaikus kalbėti ir leisti tai daryti nepertraukiamiems, neteisti, neprieštarauti ir neginčyti jų pateikiamos informacijos. Suteikite vaikams ir šeimoms teisę užduoti klausimus ir prieš dalydamiesi informacija aktyviai paprašykite jų sutikimo. Skirkite pakankamai laiko pauzėms ir pertraukoms, per kurias vaikui leidžiama pajudėti, pažaisti ir pabendrauti su draugais. Padėkite nustatyti ir naudoti tinkamiausią bendravimo su neįgaliais vaikais būdą. Pateikite rašytinę medžiagą ir paveikslėlių, kad vaikai galėtų apibūdinti savo istorijas ⁽⁵⁴⁾.

⁽⁵³⁾ JT CRC, *op. cit.*, išnaša 6; JT Generalinė Asamblėja, [[International Covenant on Civil and Political Rights. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas](#)], 1966 m. gruodžio 16 d., Jungtinių Tautų sutarčių serija, 999 t., p. 171; JT Vaiko teisių komitetas, [[General comment No. 6 \(2005\): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin Bendrasis komentaras Nr. 6 \(2005 m.\) dėl nelydimų ir atskirtų vaikų, esančių ne savo kilmės šalyje](#)], 2005 m. rugsėjo 1 d., CRC/GC/2005/6; JT Vaiko teisių komitetas (CRC), [[European Convention on the Exercise of Children's Rights Bendrasis komentaras Nr. 12 \(2009 m.\) dėl vaiko teisės būti išklausytam](#)], 2009 m. liepos 20 d., CRC/C/GC/12; JT Vaiko teisių komitetas (CRC), [[General comment No. 14 \(2013\) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration \(art. 3, para. 1\) Bendrasis komentaras Nr. 14 \(2013 m.\) dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo interesus \(3 straipsnio 1 punktą\)](#)], 2013 m. gegužės 29 d., CRC/C/GC/14; Europos Taryba, [[European Convention on the Exercise of Children's Rights Europos konvencija dėl vaiko teisių įgyvendinimo](#)], ETS Nr. 160, įsigaliojo 2000 m. liepos 1 d.

⁽⁵⁴⁾ UNHCR, [[Techninės gairės. Vaikams pritaikytos procedūros](#)], 2021 m.

1 priedas. Papildomi šaltiniai

EUAA

Galimybė naudotis prieglobsčio procedūra ir registracija

- EUAA, [[Practical Guide on Information Provision – Access to procedure Praktinis informacijos teikimo vadovas. Galimybė naudotis procedūra](#)], 2023 m. vasario mėn.
- EASO, [Praktinis registracijos vadovas. Tarptautinės apsaugos prašymų pateikimas](#), 2021 m. gruodžio mėn.

Prašymo nagrinėjimas

- EUAA, [[Practical Guide on Political Opinion Praktinis politinės nuomonės vadovas](#)], 2022 m. gruodžio mėn.
- EUAA, [[Practical Guide on Registration – Lodging of applications for international protection Praktinis vadovas. Pokalbis su prašytojais, kurie prieglobsčio prašo dėl religinių motyvų](#)], 2022 m. lapkričio mėn.
- EASO, [Priklausymo tam tikrai socialinei grupei gairės](#), 2020 m. kovo mėn.
- EASO, [Praktinis vadovas. Priskyrimas prie tarptautinės apsaugos gavėjų](#), 2018 m. balandžio mėn.
- EASO, [Praktinės gairės. Įrodymų vertinimas](#), 2015 m. kovo mėn.
- EASO, [Praktinės gairės. Asmeninis pokalbis](#), 2014 m. gruodžio mėn.

Su vaikais susiję ištekliai

- EUAA ir FRA praktinių priemonių rinkinys globėjams šiomis temomis:
 - [laikinoji apsauga nelydimiems iš Ukrainos bėgantiems vaikams](#), 2022 m. lapkričio mėn.;
 - [prieglobsčio procedūra](#), 2023 m. spalio mėn.;
 - [Transnational Procedures in the Framework of International Protection tarpvalstybinės procedūros](#), 2023 m.
- EASO animaciniai filmukai:
 - [[Age Assessment for Children Vaikų amžiaus nustatymas](#), 2021 m.];
 - [[Age Assessment for Practitioners Apie amžiaus nustatymą darbuotojams praktikams](#)], 2020 m.
- EASO, [Vaiko interesų apsaugos vykdant prieglobsčio procedūras praktinis vadovas](#), 2019 m.
- EASO, [[Practical Guide on Family Tracing Šeimos narių paieškos praktinis vadovas](#)], 2016 m.

FRA

FRA, [*Guardianship for unaccompanied children - A manual for trainers of guardians Nelydimų vaikų globa. Vadovas globėjų instruktoriams*], 2023 m. kovo 1 d.

FRA, [*Handbook on European law relating to the rights of the child - 2022 edition Vaiko teises reglamentuojančių Europos teisės aktų vadovas. 2022 m. leidimas*], 2022 m. balandžio 13 d.

FRA e. mokymosi medžiaga, 2022 m., prieinama adresu <https://e-learning.fra.europa.eu/>.

FRA, *Europos prieglobsčio, sienų ir imigracijos teisės aktų vadovas. 2020 m. leidimas*, 2020 m. gruodžio 17 d.

FRA, Europos Komisija, *Be tėvų priežiūros likusių vaikų globa*, 2014 m. birželio 26 d.

FRA, Europos Taryba, [*Fundamental rights of refugees, asylum applicants and migrants at the European borders Pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir migrantų, atvykstančių prie Europos sienų, pagrindinės teisės*], 2020 m.

Europos globos institucijų tinklas

Europos globos institucijų tinklas, [*7 EGN Standards for the delivery of guardianship to unaccompanied children 7 EGN standartai dėl globos suteikimo nelydimiems vaikams*], 2022 m.

Europos globos institucijų tinklas, [*Children on the Move – A guide to working with unaccompanied children in Europe Keliaujantys vaikai. Darbo su nelydimais vaikais Europoje vadovas, 2021 m. vasario mėn.*].

Europos globos institucijų tinklas, [*Pilot Assessment System for Guardianship Bandomoji vertinimo sistema globos reikmėms*], 2019 m. rugsėjo mėn.

UNHCR

UNHCR, [*Best Interests Procedure Guidelines: Assessing and determining the best interests of the child Technical Guidance: Child friendly procedures Techninės gairės. Vaikams pritaikytos procedūros*], 2021 m.

UNHCR, [*Vaiko interesų procedūros gairės. Vaiko interesų vertinimas ir vaiko interesų nustatymas*], 2021 m. gegužės mėn.

UNHCR, [*Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees Tarptautinės apsaugos gairės Nr. 8. Vaikų prieglobsčio prašymai pagal 1951 m. konvencijos 1 straipsnio A dalies 2 punktą ir 1 straipsnio F dalį ir (arba) 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso*], 2009 m. gruodžio 22 d., HCR/GIP/09/08.

UNICEF

UNICEF, [[*Accelerating Inclusion of Refugee Children Vaikų pabėgėlių įtraukties spartinimas*](#)], 2023 m. birželio mėn.

UNICEF, [[*Strengthening Inclusive Social Protection Systems for Displaced Children and their Families Įtraukių socialinės apsaugos sistemų stiprinimas*](#)], 2023 m. vasario mėn.

UNICEF, [[*Convention on the Rights of the Child: The children's version JT vaiko teisių konvencija. Versija vaikams*](#)], 2019 m.

UNICEF, [[*A Right to be Heard Teisė būti išgirstam*](#)], 2018 m. gruodžio mėn.

UNICEF, [[*Community-based Mental Health and Psychosocial Support in Humanitarian Settings Psichosocialinė parama teikiant humanitarinę pagalbą*](#)], 2018 m. rugpjūčio mėn.

Tarptautinė migracijos organizacija

Tarptautinė migracijos organizacija, [[*Caring for unaccompanied migrant children Nelydimų migrantų vaikų priežiūra*](#)]: priemonių rinkinys, kuriuo siekiama skatinti kultūrinį jautrumą rūpinantis nelydimais migrantais vaikais, 2022 m.

Tarptautinė migracijos organizacija, Trafficking in persons: Protection and assistance to victims (Prekyba žmonėmis. Apsauga ir pagalba aukoms). Savarankiškas e. mokymosi kursas, prieinamas e. mokymo programoje „E-Campus“.

Europos Taryba

Europos Taryba, Ministrų komiteto [[*Recommendation CM/Rec\(2022\)22 rekomendacija CM/Rec\(2022\)22*](#)] valstybėms narėms dėl žmogaus teisių principų ir amžiaus nustatymo migracijos kontekste gairių ir jos aiškinamasis memorandumas, priimti 2022 m. gruodžio 14 d.

Europos Taryba, Ministrų komiteto [[*Recommendation CM/Rec\(2019\)11 rekomendacija CM/Rec\(2019\)11*](#)] valstybėms narėms dėl veiksmingos nelydimų ir atskirtų vaikų globos migracijos kontekste, priimta 2019 m. gruodžio 11 d.

Europos Taryba, [[*How to convey child friendly information to children in migration: a handbook for frontline professionals Kaip pateikti vaikams pritaikytą informaciją vaikams migrantams. Vadovas pirminės grandies specialistams*](#)], 2018 m. gruodžio mėn.

Paveikslų sąrašas

1 pav. Apsaugos rūšys	10
2 pav. Pagrindinių teisių ir teisės į prieglobstį sąsajos	11
3 pav. Keturi pagrindiniai privalomi Vaiko teisių konvencijos principai	16

